

INDISCHE DUINPLANTEN.

(Vervolg).

Algemeener dan de *Launaea* is *Triumfetta repens* ¹⁾ MERR. et ROLFE, een tot de Lindeachtigen behorende plant (fig. 12), gemakkelijk kenbaar aan de 1—3 M. lange, kruipende en zeer rijk wortelende stengels, die dicht bezet zijn met kleine, scherp getande, deels gave, deels diep handspletige, bladeren, welke van onder uiteengeplaatste sterharen dragen. Zij groeit steeds op de jongste deelen van den wal en is vaak gedeeltelijk onder opgewaaid zand bedolven. De kleine, weinig opvallende bloemen staan

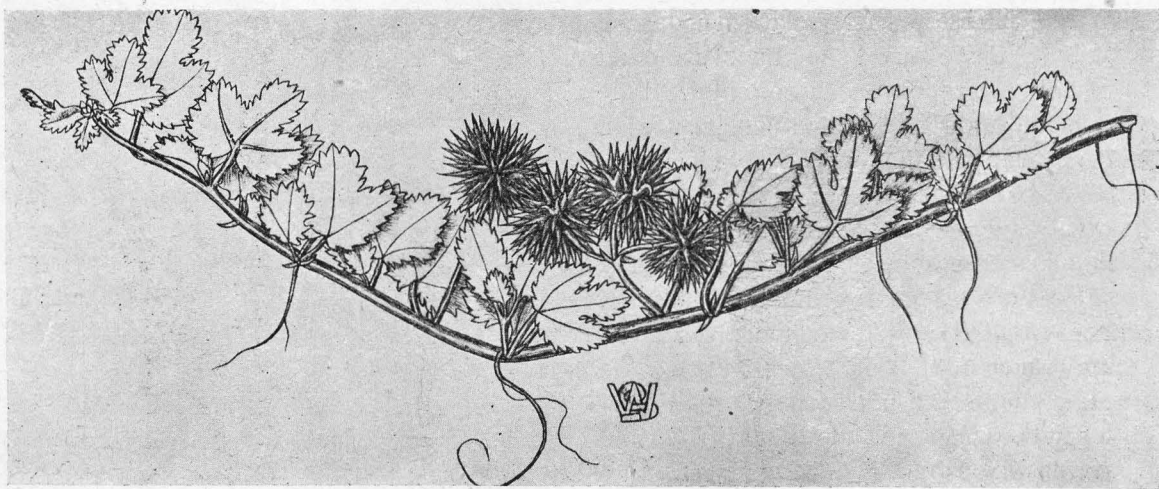

Fig. 12. *Triumfetta repens* Merrill et Rolfe.

aan korte, opgerichte zijtakjes, ze zijn 5-tallig, geel, bevatten talrijke meeldraden en worden gevolgd door bolvormige, rondom met scherpe, harde, onbehaarde stekels bezette, bij rijpheid donkerbruine vruchten, die men soms in groote hoeveelheid vindt angespoeld. Op Java is deze *Triumfetta* tot dusverre alleen aan het zuiderstrand gevonden.

Op volkomen dezelfde wijze groeit een overigens totaal verschillende, veel grootere en sterk opvallende, doch minder algemeene plant, een *Lagoendi*-soort, *Vitex ovata* Thunb. (fig. 13). Ook hier lange kruipende, rijkelijk wortelende hoofdstengels en opgerichte bloeitakken. Men herkent de plant gemakkelijk aan den kort getanden kelk, de twee lippige, paarsblauwe kroon en de enkelvoudige, soms diep 2-3-deelige gaafrandige eenigszins vleezige, van onder dicht witharige bladeren. Over het algemeen is ze zeldzaam, doch op

¹⁾. Zeer dikwijls, ook door mijzelf (Schooflora, p. 153), is deze plant verward geworden met de nauw verwante *Tr. procumbens* Forster, die in den Archipel nog niet is aangetroffen. Men kan deze laatste onderscheiden aan de veel minder diep gelobde, oppervlakkig en stomp gekartelde, van onder dicht zachtharige bladeren en de behaarde vruchstekels. De oorzaak der verwarring ligt in de zeer onvolledige beschrijving, die Forster van zijn plant gaf, een fout, waaraan zich vooral de oudere botanici zeer vaak hebben schuldig gemaakt en die onnoemelijk veel verwarring heeft gesticht. Soorten, vooral die uit groote geslachten, moeten vrij uitvoerig omschreven worden, zullen ze werkelijk kenbaar zijn; dit is niet in een paar regels te doen. De Javaansche flora maakt hierop geen uitzondering.

enkele plaatsen, zooals aan de baai van Patjitan en op verscheidene plaatsen aan het Ma-doereesche strand komt ze in groote hoeveelheid voor. Dikwijls vindt men haar bedolven onder een laag duintje, waarboven dan alleen de bloeitakken uitsteken en op even zooveel afzonderlijke planten gelijken. De beide andere aan het strand voorkomende *Vitex*-soorten, *V. trifolia* L. en *V. Negundo* L. zijn opgerichte heesters met althans ten deele samengestelde bladeren, zij spelen bij de duinvorming geen rol van beteekenis. *V. Negundo* is een tot het strand beperkte halophyt, *V. trifolia* is een meso-xerophyt, die ook in het binnenland in vele droge streken voorkomt. Deze laatste vindt men ook niet zelden aangeplant, het is een beroemd middel tegen huidziekten. Geheel ten onrechte wordt *V. ovata* wel eens als vorm van *V. trifolia* beschouwd, het is een totaal verschillende plant.

Waar het zand met klei is vermengd, dus vooral in de nabijheid van riviermonden, soms ook op bijna zuiver zand, treft men op den strandwal meermalen een tot de familie der *Aizoaceeën* behoorend, sappig kruid aan, gemakkelijk kenbaar aan de liggende, hier en daar wortelslaande, sappige roode stengels en de zeer vleezige, smalle, groene bladeren. De plant heet *Sesuvium Portulacastrum* L. (fig. 14). Haar achternaam betekent „slechte postelein” en is welgekozen: bij het koken verspreidt zij een duidelijke posteleingeur, maar zij smaakt ziltig en is alleen in tijden van

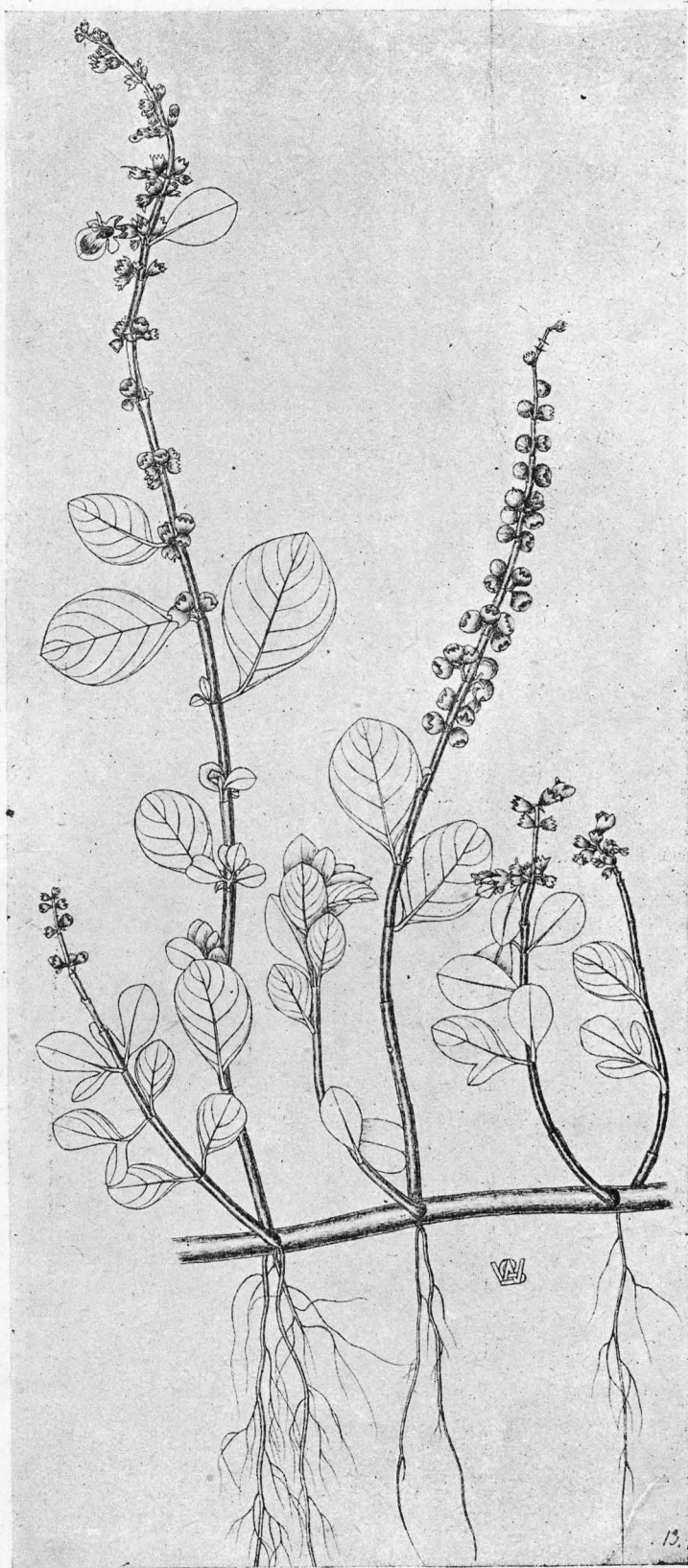

Fig. 13. *Vitex ovata* Thunb.

Fig. 14. *Sesuvium Portulacastrum* L.

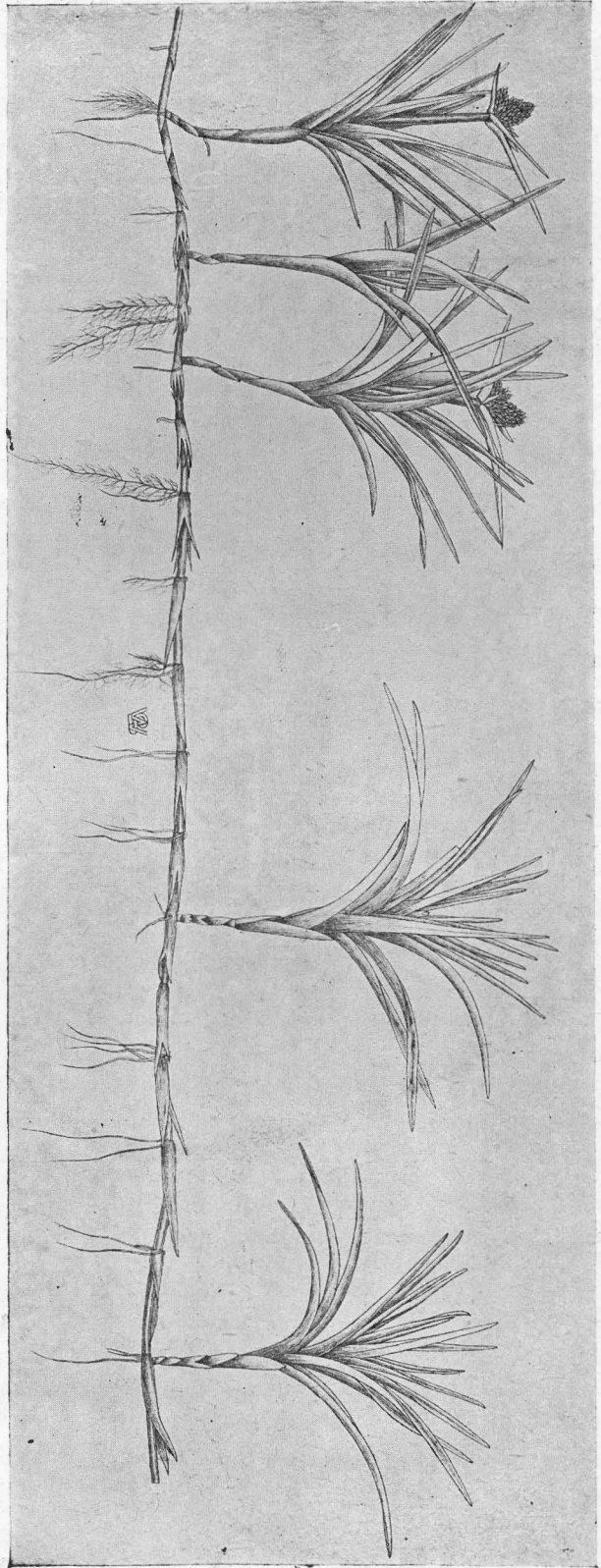
hongersnood te eten. Inlanders noemen haar wel *Gèlang pasir* d. i. strandpostelein. Veel vaker dan op den strandwal groeit ze op kleigronden nabij de zee, vooral aan walletjes om vischvijvers of op den bodem van uitgedroogde vijvers, waar ze groote bossen kan vormen, die reeds van verre door de roode kleur der stengels opvallen. Het is een echte, dus tot zouthoudenden grond beperkte, halophyt. De weinig in het oog vallende bloemen staan afzonderlijk in de bladoksels op vrij korte stelen, ze hebben een van binnen rose gekleurden kelk, geen kroon, talrijke meeldraden en een bovenstandig vruchtbeginsel met 3 stijlen. De vruchten springen met een dekseltje open en bevatten meerdere glanzend zwarte zaden. Ook deze plant vertoont zeer duidelijk de vertikaalstelling der bladeren als beschermingsmiddel tegen te fellen zonnegloed.

Minder algemeen dan kruipende stengels zijn op den strandwal onderaardsche wortelstokken en onderaardsche uitloopers (stolonen). Bijzonder mooie wortelstokken vindt men bij een paar *Cyperaceeën*, die geen van beide tot de algemeene strandplanten behooren, hoewel ze plaatselijk in groote hoeveelheid kunnen optreden. De eerste van deze, *Remirea maritima* Aubl. (fig. 15), herinnert in groeiwijze aan de in het Hollandsch duin zoo algemeene zandzegge (*Carex arenaria* L.). Zoolang de wortelstok geen hinderpaal ontmoet, en hinderpalen zijn schaarsch in het mulle zand van den strandwal, groeit hij vele decimeters in rechte lijn voort op een handbreedte of nog wat dieper onder de oppervlakte. Op geregelde korte afstanden brengt hij een jonge plant voort, steeds ziet men talrijke, deels

bloeiende, deels bloemlooze in dividuen in rechte lijn achter elkander staan. Aan deze eigenaardige manier van groeien, aan de zeer stijve, teruggekromde bladeren en aan de bloeiwijze kan men de *Remirea* dadelijk kennen, er is op Java geen plant, die op haar gelijkt. Men vindt haar uitsluitend op den strandwal, vooral op de jongere gedeelten daarvan, het is een der eerste immigranten. Op Java werd ze tot dusverre alleen aan de zuidkust gevonden, op Madoera zoowel aan de noord- als aan de zuidkust.

De andere Cyperacea, *Fimbristylis sericea* R. Br. (= *F. dasyphylla* Miq.) heeft een zeer verschillende groeiwijze (fig. 16). Ook hier een kruipende wortelstok, maar dikker en veel korter, vaak eenigszins bochtig, hij wordt hoogstens een paar decimeters lang. De smalle, vrij slappe bladeren staan zeer dicht opeen, aan den top van den wortelstok vormen ze een soort rozet; dikwijls vertoont dit rozet, van boven gezien, een eigenaardigen spiraal draai. Van onder zijn de bladeren dicht grijsharig, hun kleur herinnert aan die van den Hollandschen duindoorn (*Hippophaes rhamnoides* L.). De oudere bladeren sterven geleidelijk af, laten los en worden voortgewaaid, maar hun scheedevormige voet verdwijnt niet; hij blijft als een mantel (*tunica*) den wortelstok omhullen. Over die tunica spreken wij later nog. Vaak vindt men de plant gedeeltelijk onder het zand bedolven, maar ook het tegengestelde komt nog al eens voor, nl, dat de wortelstok bloot waait. Dit gebeurt natuurlijk

Fig. 15. *Remirea maritima* Aubl.

voornamelijk in den drogen moeson; vaak sterft dientengevolge de plant af en komt de wortelstok los op het zand te liggen. Behalve aan de eigenaardige tunica is de wortelstok dezer plant kenbaar aan zijn aromatischen geur. In Juli 1916 lagen in het Amboentensch duin de doode, zwarte wortelstokken bij honderden op het zand, ze deden aan verdroogde slangen denken. Ook deze plant is tot het strand en het duin beperkt, ze is daar op vele plaatsen gevonden, altijd op zeer los en zandig terrein. Eenige andere *Fimbristylis*-soorten, die veel aan den zeekant worden aangetroffen, maar alleen op klei of met klei vermengden grond (*Fimbristylis ferruginea* VAHL, *F. glomerata* NEES, *F. polytrichoides* VAHL) zullen we later bespreken.

C. A. BACKER.

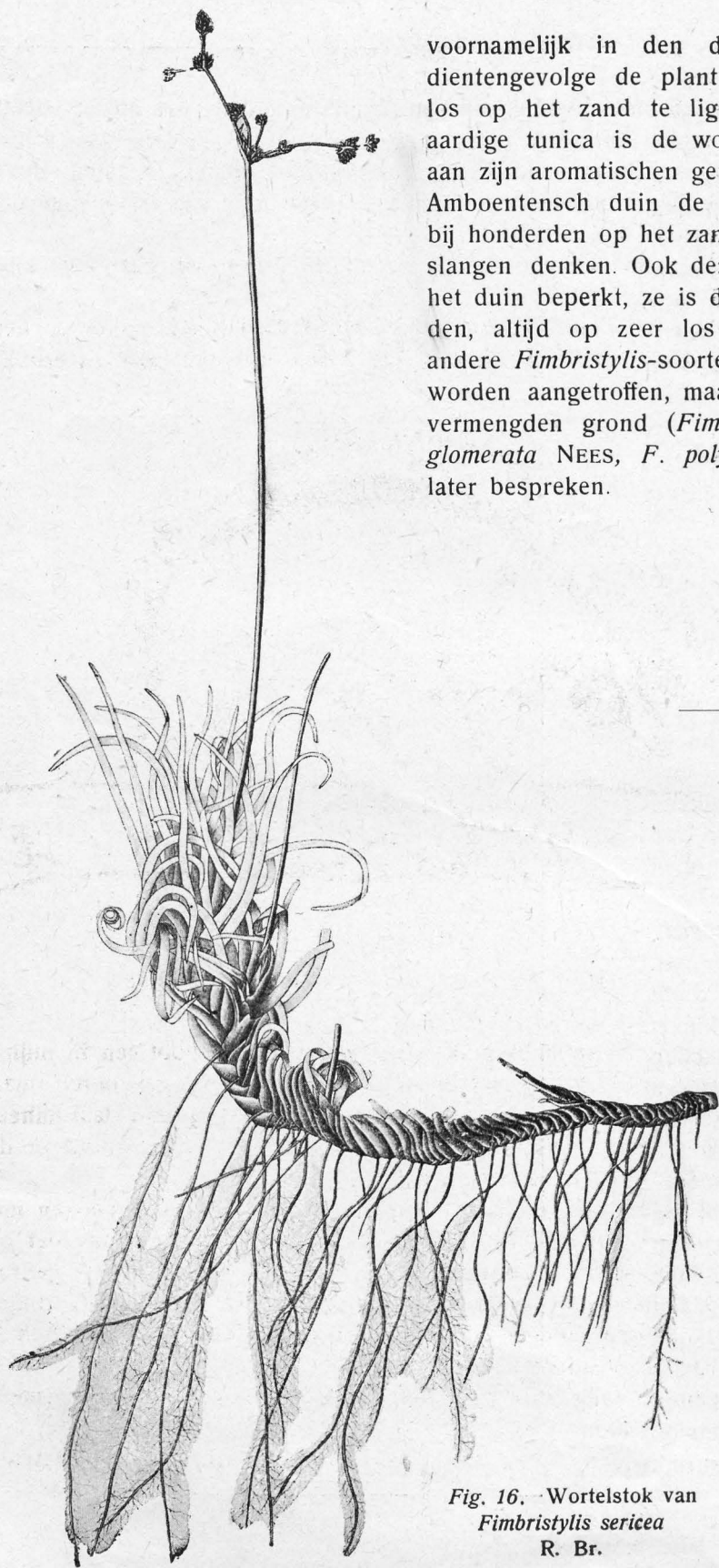

Fig. 16. - Wortelstok van
Fimbristylis sericea
R. Br.